

nhập môn DINH DƯỠNG

KHÔNG CHỈ LÀ BẢN NĂNG, ĂN UỐNG CÒN LÀ MỘT TRÁCH NHIỆM

- 1. BẠN PHẢI LÀM MỖI NGÀY**
- 2. BẠN PHẢI LÀM CHO CHÍNH MÌNH**
- 3. BẠN PHẢI LÀM CHO CON CHÁU MÌNH**
- 4. BẠN PHẢI LÀM VÌ NHỮNG NGƯỜI THÂN**
- 5. (HOẶC) BẠN PHẢI LÀM VÌ
SỰ TRƯỜNG TỒN CỦA GIỐNG NÒI...!**

trách nhiệm...rất thiêng liêng!

Hơn 95% các bệnh mạn tính
ngày nay có nguồn gốc từ:

- CHỌN LỰA THỰC PHẨM
- THỰC PHẨM ĐỘC HẠI
- THIẾU DINH DƯỠNG
- THIẾU HIỂU BIẾT DD
- THIẾU Ý THỨC DD
- THIẾU VẬN ĐỘNG...

CHẾ ĐỘ DINH DƯỠNG KHOA HỌC

KHÔNG LỆ THUỘC

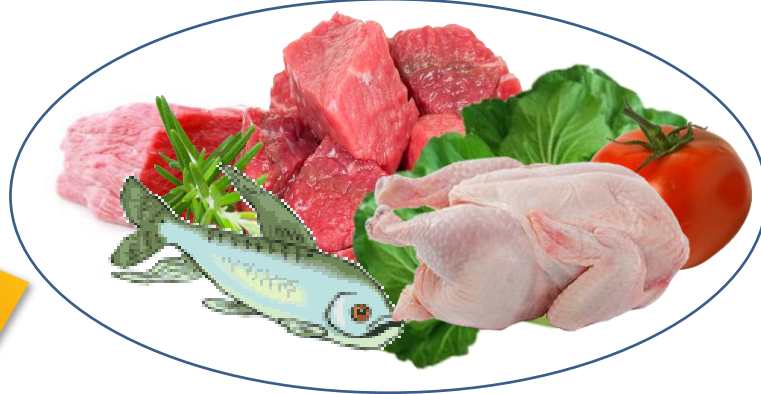
Chuyện...giàu - nghèo
Chuyện...nhiều tiền - ít tiền

SẢN PHẨM ĂN

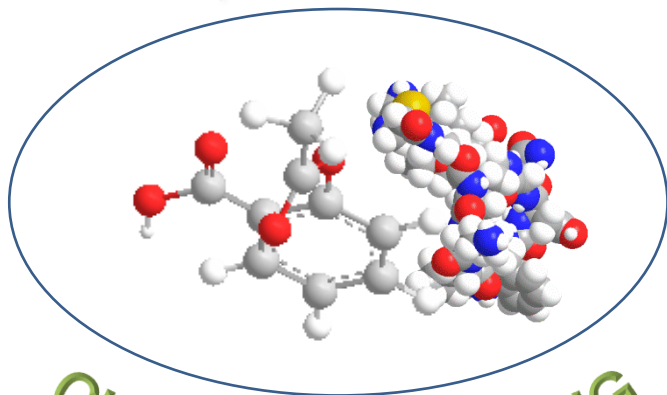
HAM ĂN

CHIU ĂN

THỰC PHẨM

đinh dưỡng

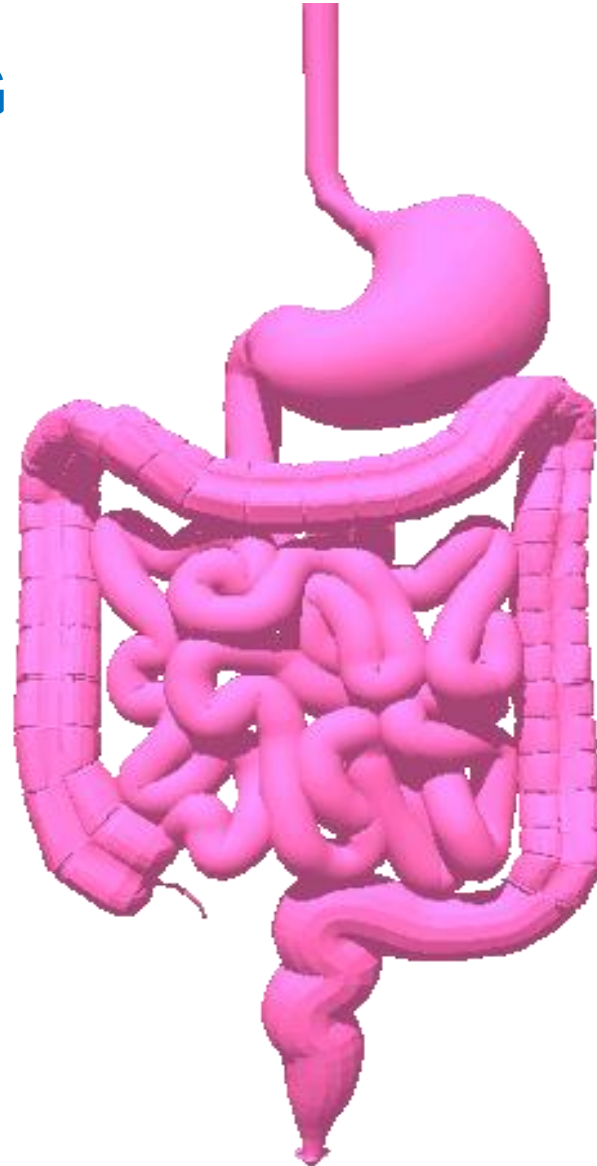

CHẤT DINH DƯỠNG

THỨC ĂN

BỘ MÁY DINH DƯỠNG

NĂM YÊU CẦU VỀ YẾU TỐ DINH DƯỠNG

(Theo WHO, FAO)

- Không được chính cơ thể cung cấp
- Khi thiếu sẽ gây rối loạn chuyển hóa
- Không có chất khác thay thế trong thức ăn
- Phải tham gia vào chuyển hóa cơ thể
- Đảm bảo sự sống, phát triển, sức khỏe

VẬT LIỆU

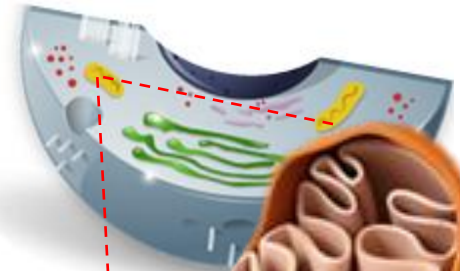
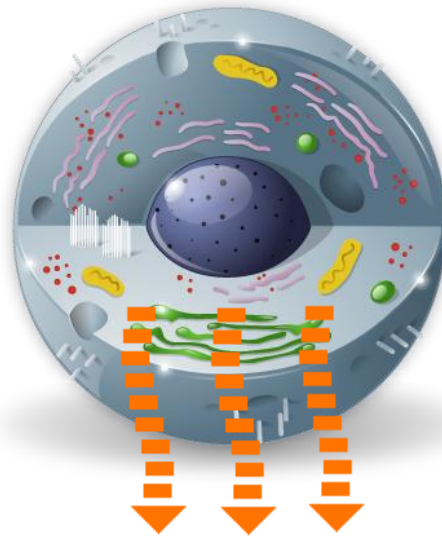
CHẤT
DINH
DƯỠNG

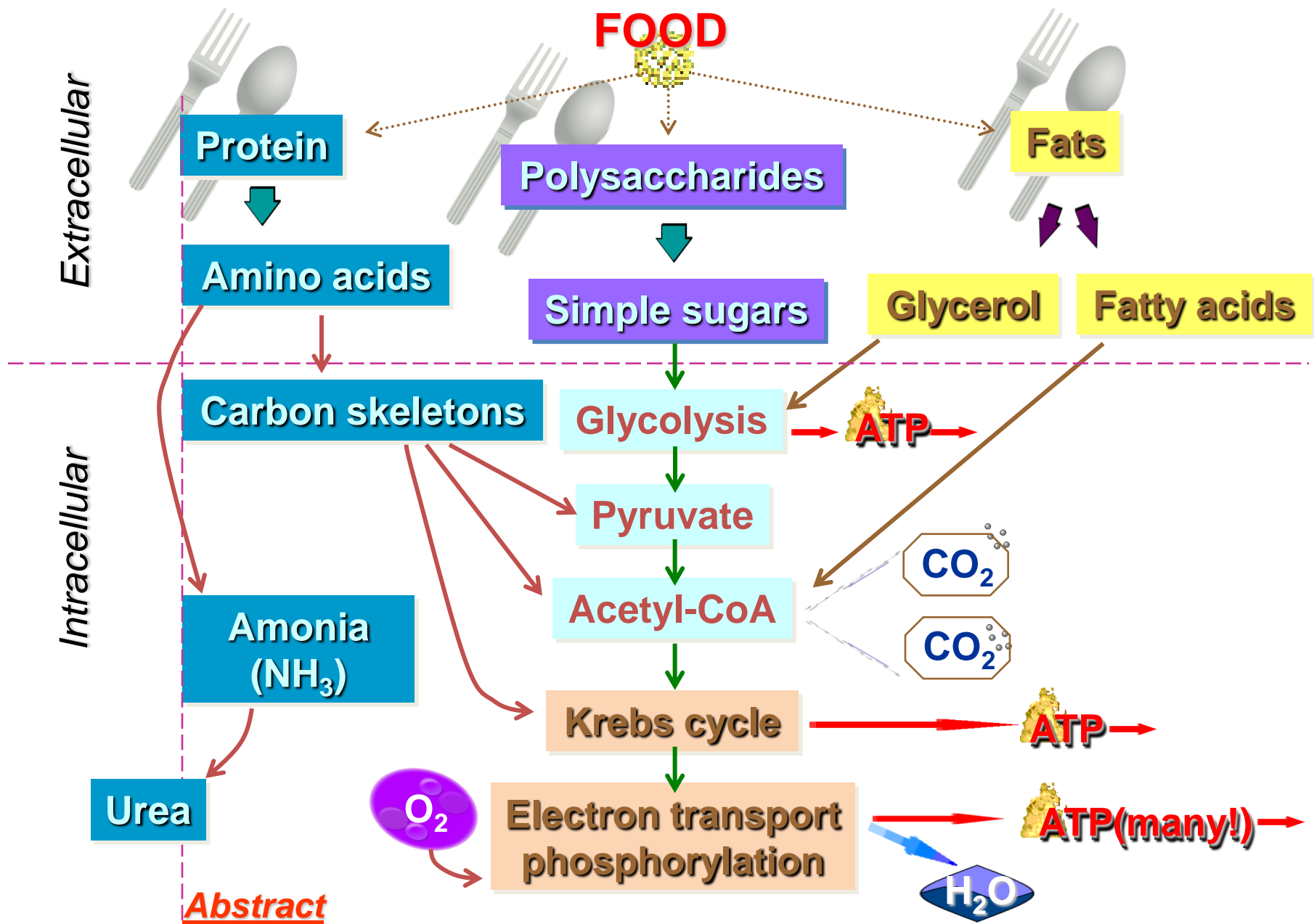

MINH LỆU

**NHU CẦU
NĂNG LƯỢNG**

NHU CẦU NĂNG LƯỢNG (NCNL)

Là năng lượng cần thiết cho:

1. SỐNG

2. HOẠT ĐỘNG

3. TĂNG TRƯỞNG

4. TIÊU HÓA

Tốn kém nhất...

ĐỂ SỐNG...

NĂNG LƯỢNG - NHU CẦU KHÁC NHAU TÙY THUỘC:

- ĐỘ TUỔI
- GIỚI TÍNH
- THỂ TRẠNG
- CÔNG VIỆC
- MÔI TRƯỜNG

Ngay cả khi không thấy khác...
nhưng vẫn khác nhau - vì:

- CHUYỂN HÓA CẤU
- HOẠT ĐỘNG
- DI TRUYỀN
- CÁCH ẮN UỐNG

Ngay cả TRONG CÙNG MỘT NGƯỜI...
vẫn khác trong các trường hợp:

- + Ngày, giờ khác nhau**
- + Tâm trạng khác nhau**
- + Thời tiết khác nhau**
- + Tình trạng sức khỏe...**

TÍCH TRÚ VÀ GIẢI PHÓNG NĂNG LƯỢNG

- NGUỒN GỐC NĂNG LƯỢNG
- NGUYÊN LÝ CHUYỂN HÓA
- CHUỖI THỰC PHẨM TỰ NHIÊN

CÁC DẠNG VẬT CHẤT DỰ TRỮ NĂNG LƯỢNG Ở SINH VẬT

CHẤT DD	THỰC VẬT	ĐỘNG VẬT
Chất đường	Tinh bột Saccharose, Sucrose (mía) Fructose (trái cây)	Glycogen Lactose (sữa) Maltose (mật ong)
Chất đạm	Đạm thực vật	Đạm động vật
Chất béo	Dầu (Triglyceride, Phosphorlipid thực vật)	Mỡ (Triglyceride, Phosphorlipide và Cholesterol)
Chất còn		

HƠN 50
NHÓM CHẤT
DINH DƯỠNG

ĐA LƯỢNG
(sinh năng lượng)

(Macronutrients)

ĐA LƯỢNG
(không năng lượng)

VI LƯỢNG

(Micronutrients)

tính toán NCNL

- + Làm cơ sở ban đầu cho việc tính toán khẩu phần
- + Giám sát, điều chỉnh

ĐƠN VỊ

 Calo
 Kcalo
 Joule

1 calo: t⁰ làm 1g H₂O tăng 1°C

1 Kcalo: t⁰ làm 1kg H₂O (1lít) tăng 1°C

1 calo = 4.184 Joule

ĐA LƯỢNG
Sinh nă

1g = 4 Kcalo
Carbohydrate, Glucose

Sugar

Protid

1g = 4 Kcalo
Protein,
Amino acid

Fat

1g = 9 Kcalo
Fatty acid, Glycerol

Alcohol

1g = 7 Kcalo
các chất chuyển hóa
Keton, Lactic acid...

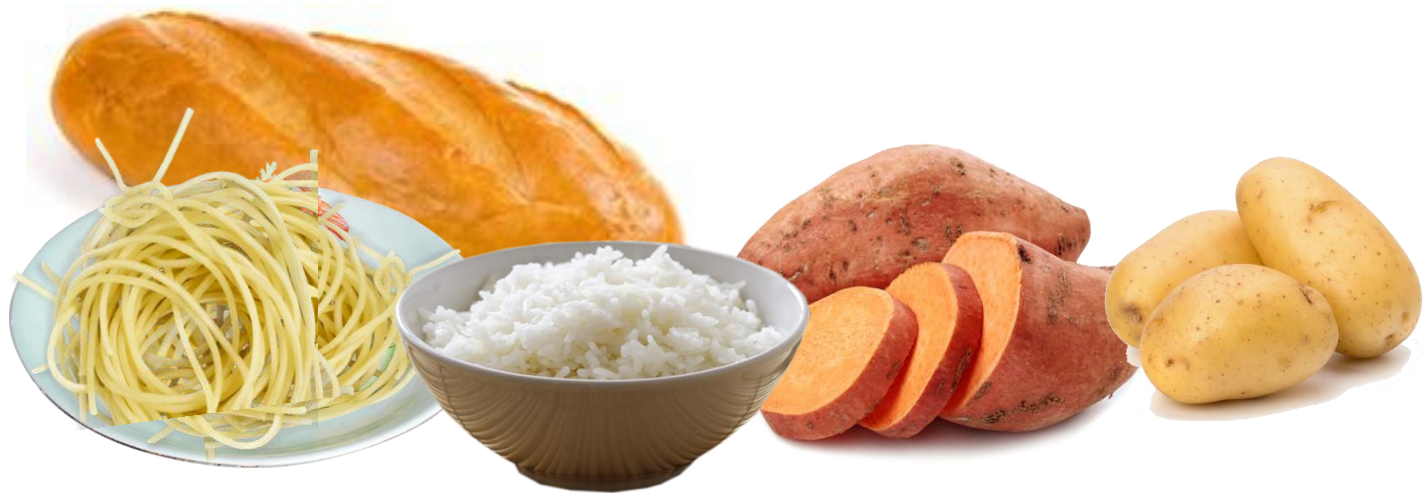
Vitamine

Mineral

CHẤT BỘT ĐƯỜNG

CARBOHYDRATE

Các pt Glucose kết hợp thành chuỗi dài ngắn khác nhau

Đường đơn giản: 1-2 phân tử G

MONOSACCHARIDE

Glucose

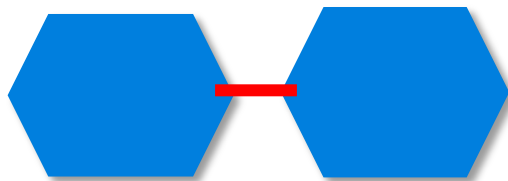
Fructose

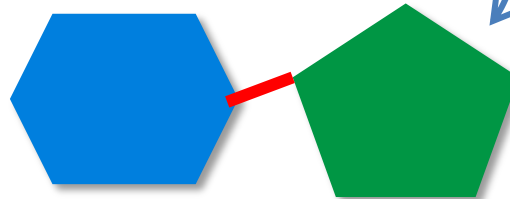
Galactose

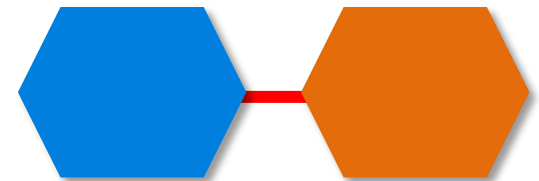
DISACCHARIDE

Maltose

Sucrose

Lactose

ĐƯỜNG PHỨC TẠP (> 2 phân tử g)

Tinh bột: Thực vật

Glycogen: Động vật

Chất xơ: polysaccharide không tiêu hóa

VAI TRÒ

- + Cấu trúc tế bào, mô
- + Thành phần của enzyme, hormone...

NHU CẦU

Glucid chiếm ~56% lượng thức ăn hàng ngày (~500g)

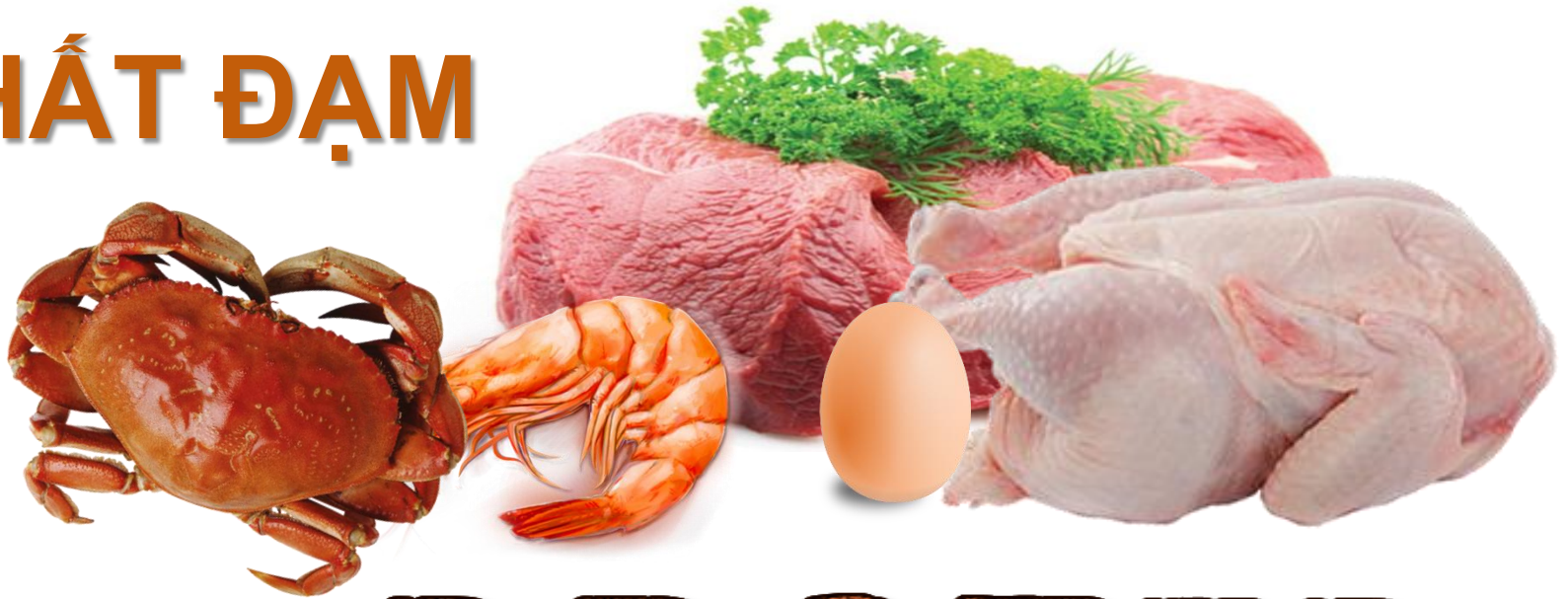
LƯU Ý

Lượng đường trong máu 80-100mg

Diabetes!!!

CHẤT ĐẠM

PROTEIN

Amino Acide

Đơn phân - đa phân

Protein ĐV - protein TV

VAI TRÒ

- + Cấu trúc tế bào, mô
- + Kháng thể
- + Thành phần của enzyme...

NHU CẦU

Protid chiếm 10-15% KP

LƯU Ý

Không phải là dạng dự trữ năng lượng
(nguồn năng lượng “dư”)

KHUYẾN NGHỊ HẰNG NGÀY (WHO) CHO NGƯỜI LỚN

Axit amin	mg/1 kg thể trọng
<u>Histidine</u>	10
<u>Isoleucine</u>	20
<u>Leucine</u>	39
<u>Lysine</u>	30
<u>Methionine</u> + <u>Cysteine</u>	15 (tất cả)
<u>Phenylalanine</u> + <u>Tyrosine</u>	25 (tất cả)
<u>Threonine</u>	15
<u>Tryptophan</u>	4
<u>Valine</u>	26

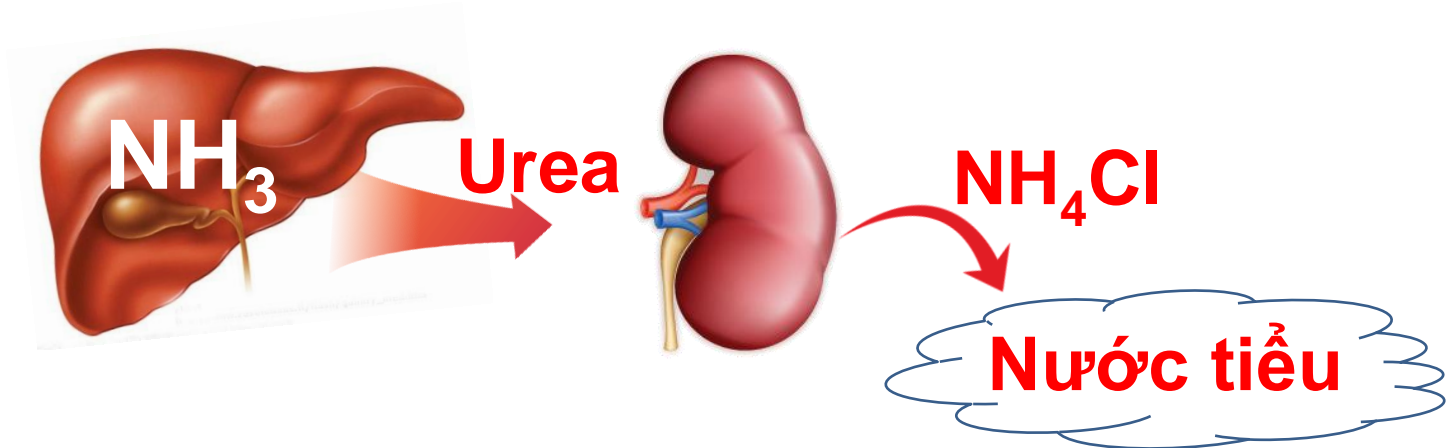
Trẻ em trên 3 tuổi nhiều hơn từ 10%- 20%

Trẻ sơ sinh năm đầu có thể nhiều hơn đến 150%

Dùng chất đạm làm năng lượng

- Tăng amoniac máu
- Tăng urea máu
- Tăng thải canxi qua đường niệu
- Tăng tải cho gan và thận

Dọn dẹp chất chuyển hóa của đạm

CHẤT BÉO

LIPID

Triglyceride

Phospholipid

Sterol

DẦU THỰC VẬT

MỠ ĐỘNG VẬT

Chuyển hóa a. béo và glycerol)

VAI TRÒ

- DỰ TRỮ NĂNG LƯỢNG: 9kcalo/1g
- Hấp thu & chuyển hóa vitamin (tan trong mỡ)
- Vật liệu hình thành tb (nhất là tb thần kinh)
- Nguyên liệu của các hormon steroid

NHU CẦU (% NLKP)

- Nhũ nhi: 50%
- Trẻ nhỏ: 30-40%
- Trẻ lớn: 30-30%
- Người lớn: 15-25%
- Người cao tuổi: 12-15%

PHAÂN LOẠI ACID BÉO

Soá löông C:

- LCT: chuoãi dài 12–24C
- MCT: chuoãi trung bình 6–11C
- SCT: chuoãi ngắn <6C

Soá noái ñôi vaø vò trí noái ñôi

- Baõ hoøa (no)
  - Chõa baõ hoøa (khôøng no)
- Gõĩ tên theo vò trí noái ñôi

Omega 3: Noái ñôi ôu C

**CHÁÁT DINH
DÖÖÖŦŦŦ ÑA LÖÖÖŦŦŦ
KHOÂNG NAÊNG
LÖÖÖŦŦŦ**

CHẤT KHOÁNG NẢ LÖÖİNG

Khoàng kieàm: Na, K, Ca, Mg

Khoàng toan: S, Cl, P

CHAÁT XÔ

Vai trò:

- Nìeàu hoøa nhu ñoäng ruoät
- Nìeàu hoøa haáp thu chaát beùo
- Giaûm taùo boùn

Nhu caàu: 30g/ngaøy

Phân loai:

- Hoøa tan: gum, oligosaccharide
- Khoâng tan: cellulose

NỒÒÙC

Vai trò:

- Chieám 60–65% troìng lööìng
- Laø dung môi cho táát cáu hoặit ñoäng

Nhu cầu:

- 1,5–2 lít/ngaøy
- Thay ñoái khi hoặit ñoäng, beänh, thôøi tieát

MICRONUTRIENTS

(CHAÁT DINH
DỒỒỔNG VI LỒỒĨNG
– VI CHAÁT DINH
DỒỒỔNG)

VITAMIN

Tan trong chất béo:

A, D, E, K

Tan trong nước:

- Nhóm B: B1, B2.... B12
- Vitamin C
- Non-B vitamins: Choline, Inositol, Carnitin...
- Flavonoide, phytonoide...

KHOẢNG VI LÖÖİNG

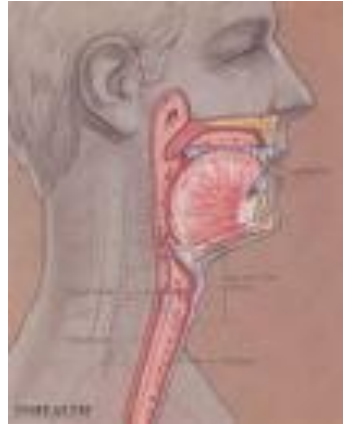
Fe, Zn, I, Cu, Mn, Se, F...

TIEÂU HOÙA VAØ
HAÁP THU CHAÁT
DINH DÖÖÖNG TÖÖ
THÖÖC AÊN

Tiêu hóa hấp thu bột đường

Amylase nước
biết

- Polysaccharide
- Monosaccharide

Amylase dòng tụy

Carbohydrase:

- Lactase
- Maltase
- Sucrase

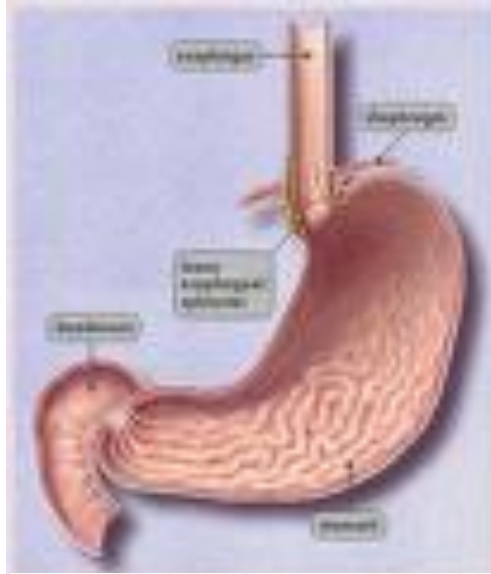
- Monosaccharide
  - Glucose
  - Fructose
  - Galactose

Tiêu hóa hấp thu đạm

Pepsin

Protease dịch
tụy

Protease dịch
ruột

➤ Polypeptid

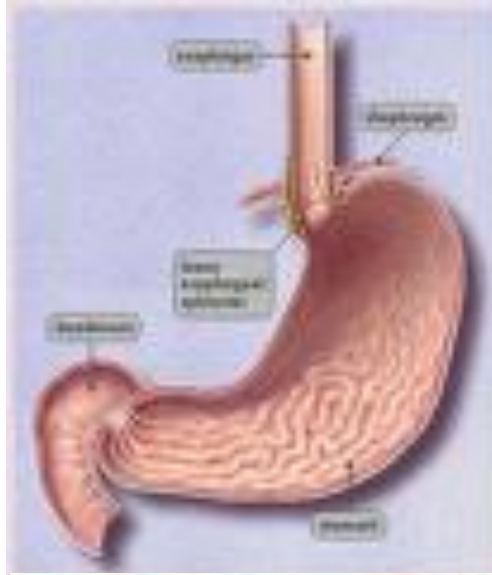
➤ Dipeptide

➤ Amino acid

Tiêu hóa hấp thu béo

Maät
Protease dòch
tuỷ

Protease dòch
ruoät

- Triglyceride
- Cholesterol
- Phosphorlipide

- Nhuõ töông
hoà

- Glycerol
- Fatty Acid
- Monoglyceride
- Cholesterol
- Phosphorlipide

Tiêu hóa hấp thu nước – điện giải

Aên uoáng

2000ml

Nööùc boít 1500ml

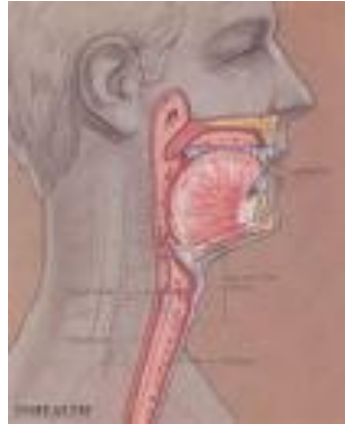
Dòch vò 2500ml

Maät 500ml

Dòch tuìy 1500ml

Dòch ruoät 1000ml

9000ml

➤ Vitamin

➤ Ñieăn giaûi

➤ Nööùc

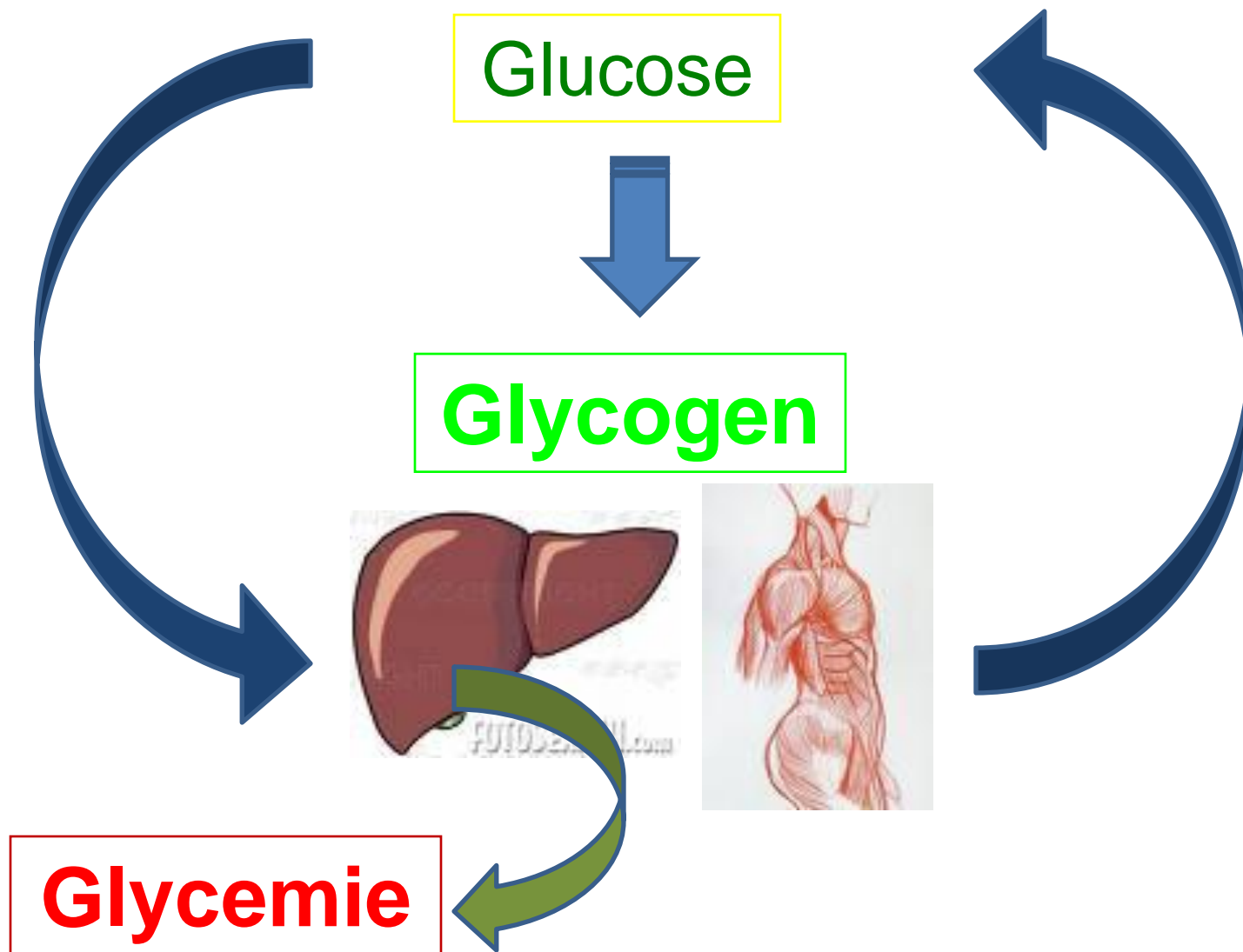
➤ Ñaàu ruoät

giaø 1500–

2000ml

➤ **Phaân 100ml**

DỒI TRÖÖ NAÊNG LÖÖİNG TRONG CÔ THEẢ NGÖÖØI

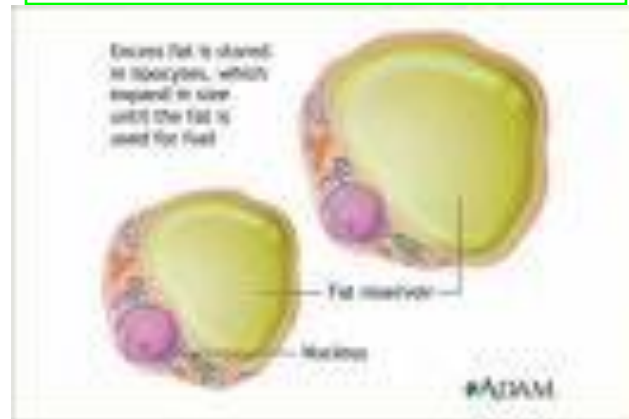

Dạng dự trữ của Glucose

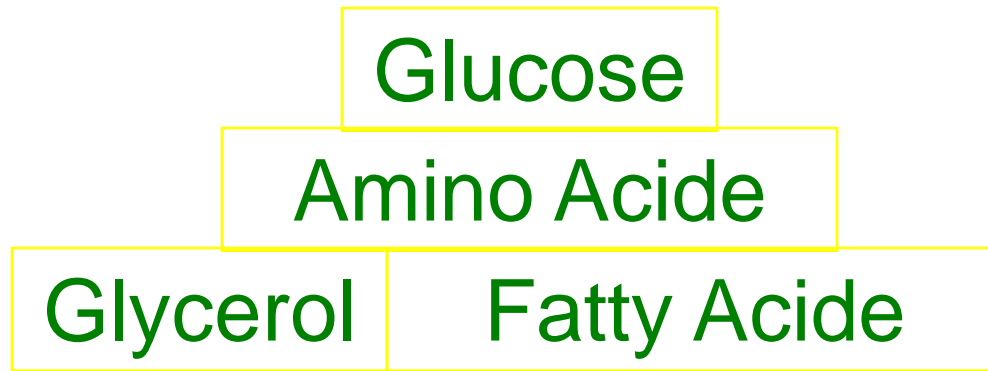
3 Fatty Acide
Glycerol

Triglyceride

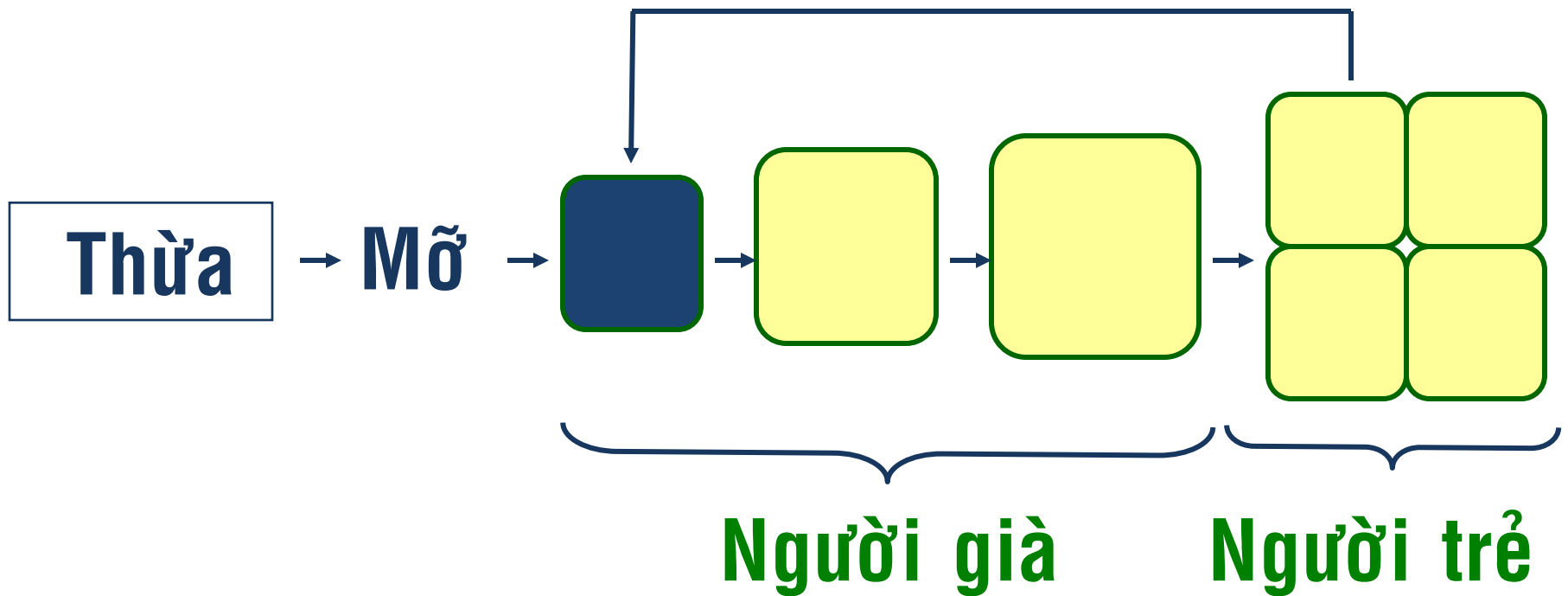
Dạng dự trữ của chất béo

Triglyceride

*Tất cả các vật chất sinh năng lượng
đều có thể chuyển thành triglyceride*

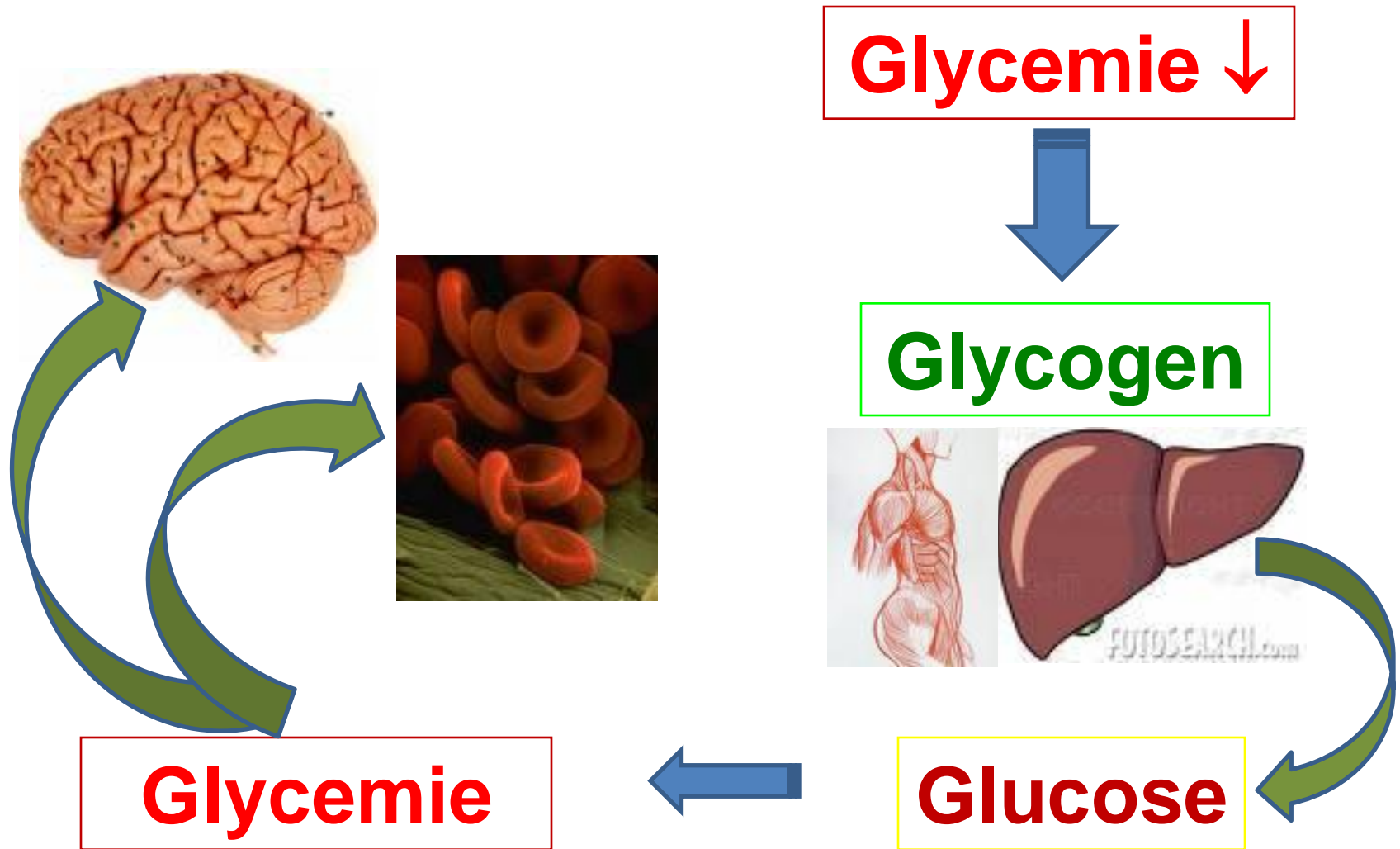
TẾ BÀO MỠ (FAT CELL)

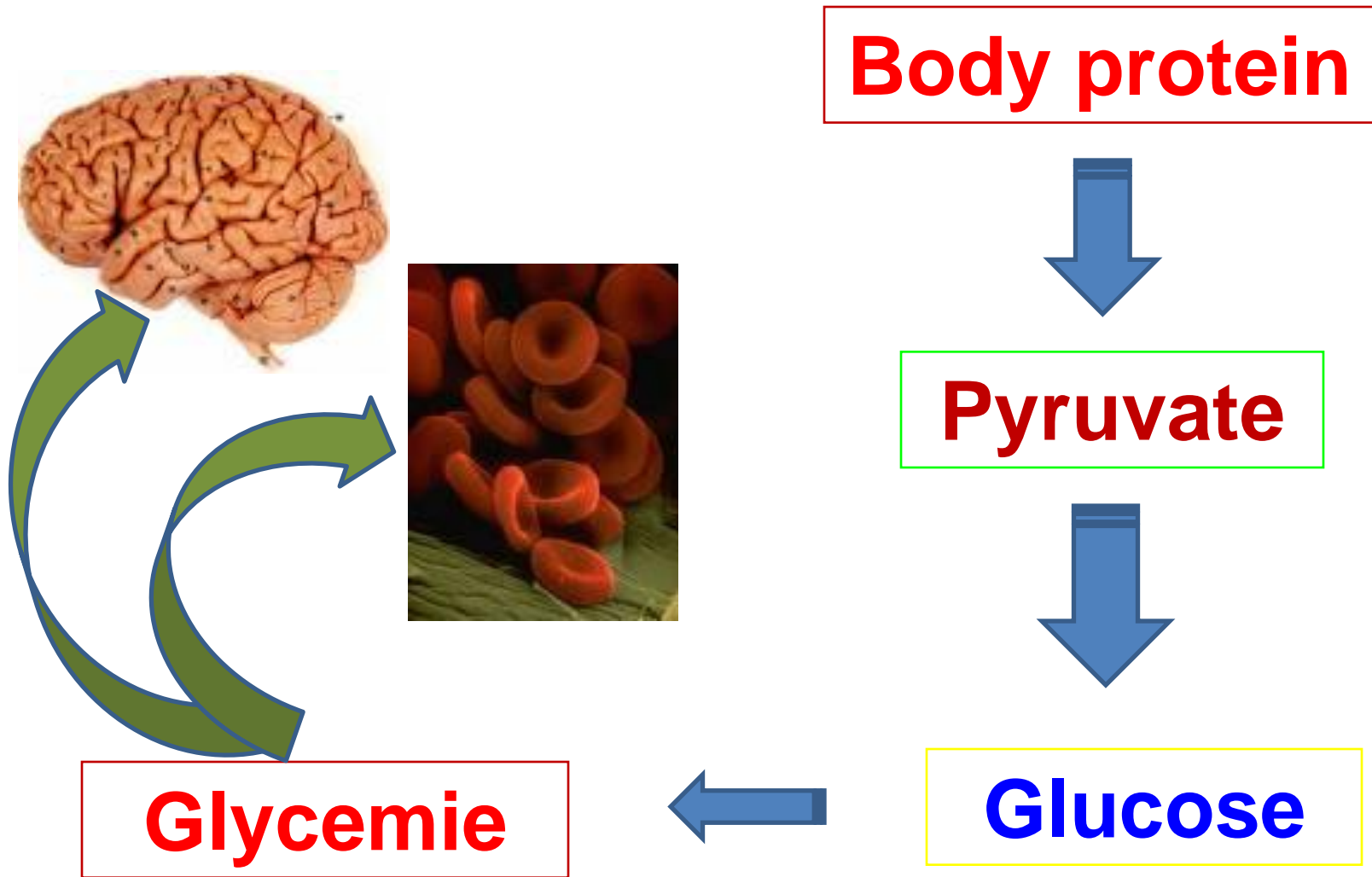
Triglyceride có thể dự trữ vô hạn

**TAÙI TAÏO NAÊNG
LÖÖÏNG VAØ CÔ CHEÁ
SINH TOÀN KHI THIẾU
NAÊNG LÖÖÏNG**

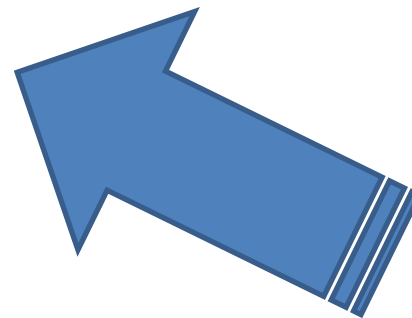
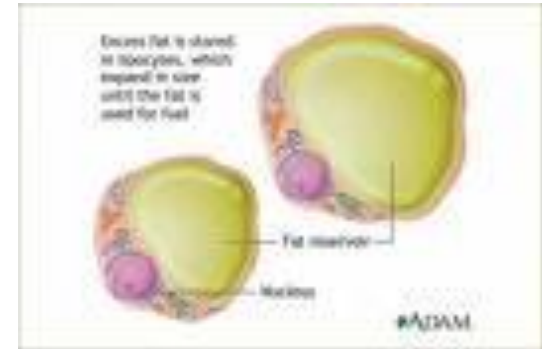
Ngoài bữa ăn : Cơ thể đói

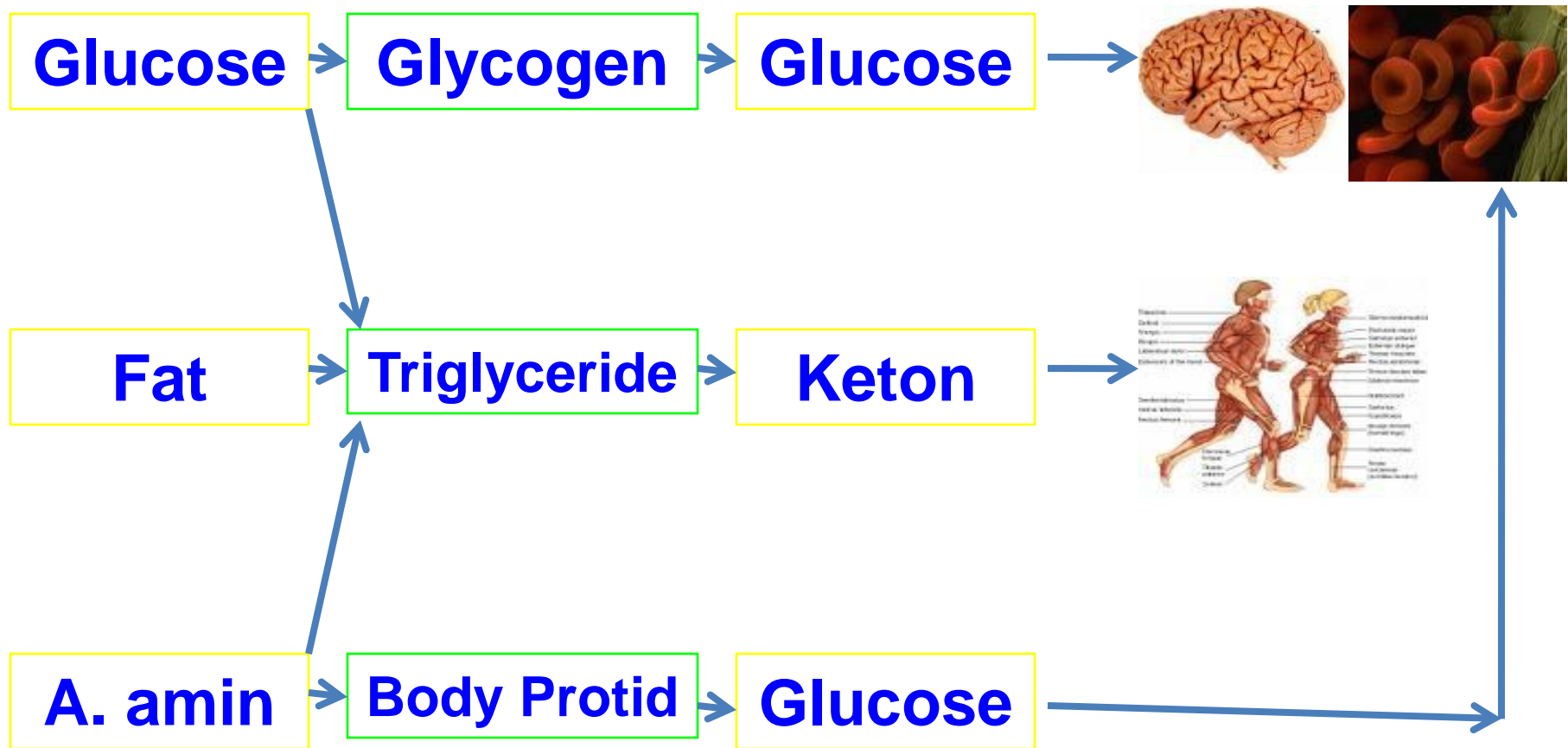
Khi cạn kiệt glycogen

Khi cạn kiệt glycogen

Keton

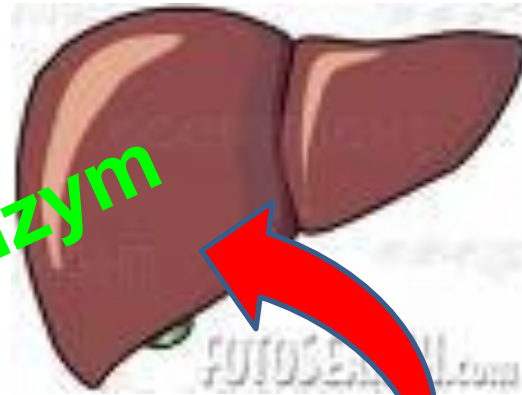

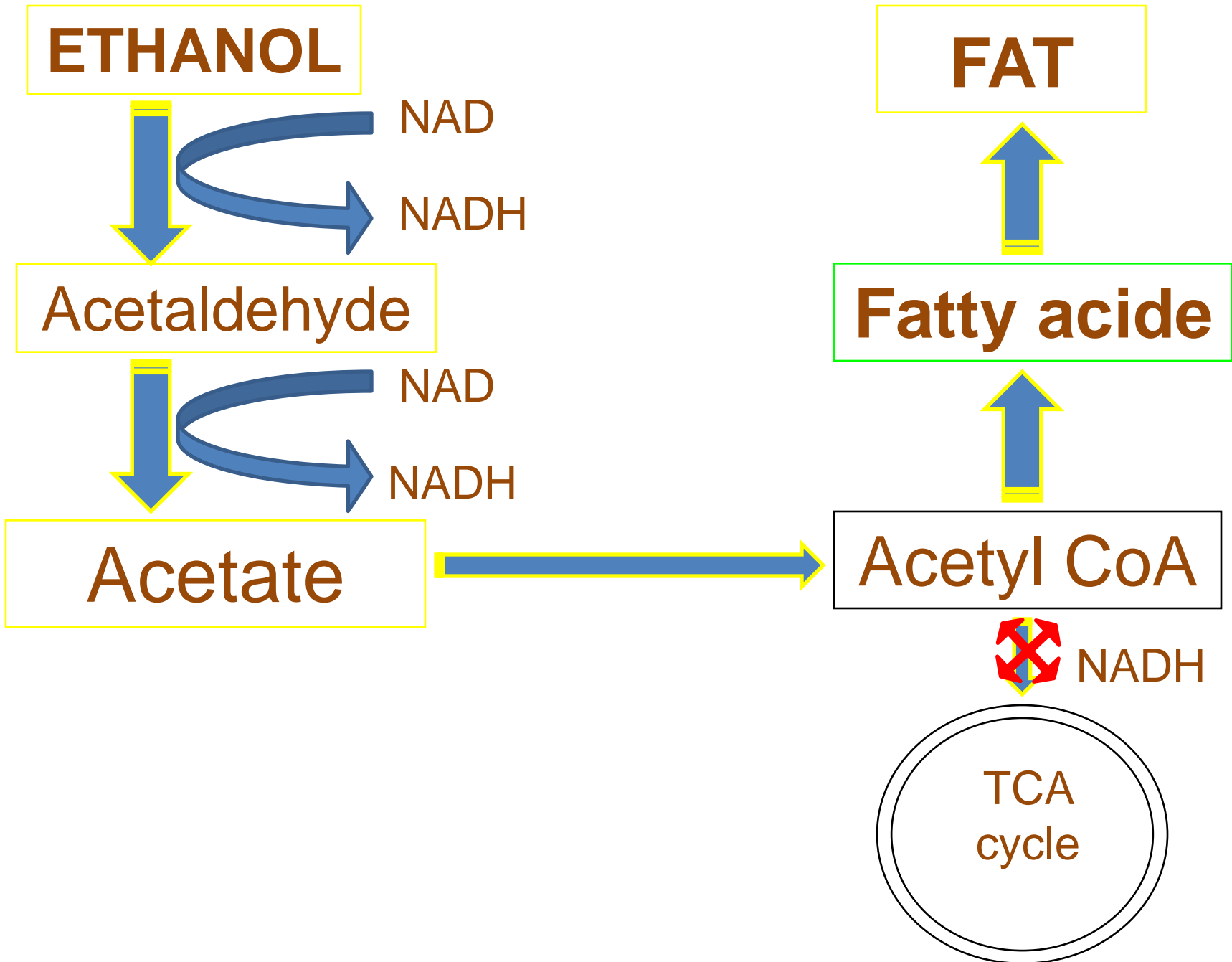
***Dự trữ năng lượng trong cơ thể và
giải phóng năng lượng dự trữ***

CHUYỂN HÒA CHẤT COÀN TRONG CÔ THEA

Ethanol

Dehydrogenase enzym

CHUYỂN HÓA CƠ BẢN

Các cách so sánh năng lượng

nhân gia tăng + BMR: Basic

Metabolic Rate

+ RMR: Resting Metabolic Rate

+ BEE: Basic Expenditure Energy

BMR (BEE)

- ✓ 1kcalo/kg/giờ
- ✓ 24kcalo/kg/ngaøy
- ✓ Hay ñöôic söu duing vì ñôn giaün vaø deã nhòu
- ✓ Tíh chính xaùc khôâng cao

English BMR Formula

Women = $655 + (4.35 \times \text{weight in pounds}) + (4.7 \times \text{height in inches}) - (4.7 \times \text{age in years})$

Men = $66 + (6.23 \times \text{weight in pounds}) + (12.7 \times \text{height in inches}) - (6.8 \times \text{age in year})$

Metric BMR Formula

Women = $655 + (9.6 \times \text{weight in kilos}) + (1.8 \times \text{height in cm}) - (4.7 \times \text{age in years})$

Men = $66 + (13.7 \times \text{weight in kilos}) + (5 \times \text{height in cm}) - (6.8 \times \text{age in years})$

Caùc phöông phaùp ño chuyeån hoùa cô baân

1. Tröïc tieáp: Ño nhieät ñoä taïo thaønh
2. Giaùn tieáp: Ño Oxy söû duïng
3. Caân ñieän trôû

Caân ñieän trôu ñeä ño BMR

Nguyên tác: Söi khaùc bieät
ñieän trôu giöõa caùc loaïi

Tính chuyển hóa cô bản
đưa trên cân nặng và
chiều cao

- ✓ Ít chính xác hơn cân nỗ trời tiếp
- ✓ Thông dụng hơn do dễ làm

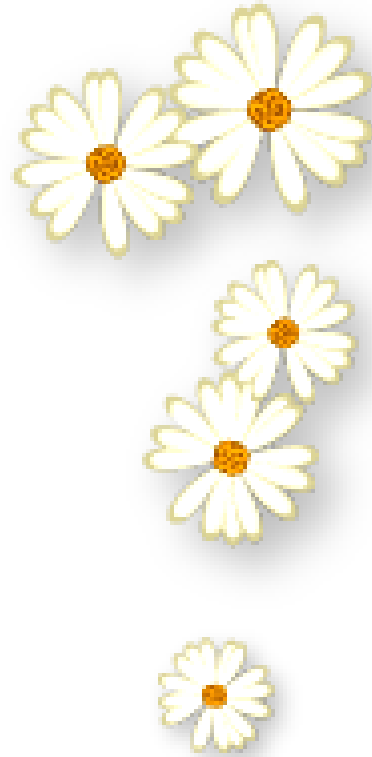
HOAÏT ÑOÄNG
VAØ TAÄP LUYEÄN

Energy/ hoạt động hàng ngày

Công thức Harris Benedict

$$E \text{ (hoạt động)} = \text{BMR} \times \text{hệ số}$$

- ✓ Hoạt động thụ động 1.2
- ✓ Hoạt động nhẹ 1.375
- ✓ Hoạt động trung bình 1.55
- ✓ Hoạt động năng động 1.725
- ✓ Hoạt động rất tích cực 1.9

Energy/ tập luyện

Năng lượng tiêu hao trung bình

- ✓ Tập luyện nhẹ 200kcalo/giờ
- ✓ Tập luyện trung bình 300kcalo/giờ
- ✓ Tập luyện nặng 400kcalo/giờ

TÍNH NHU CẦU NÂNG LÖÖİNG

Nhu cầu năng lượng ôu treu em

✓ Treu mẫu giao, nhaø treu

$$E \text{ (ngaoøy) } = 1000 + 100n$$

$$n = \text{tuoi} \text{ (naem) }$$

Chæ ööuc lööing nhanh, không
chính xác

Cân nặng	Nhu cầu năng lượng	Nhu cầu nước
<10 kg	100 kcal/kg	100 ml/kg
10–20 kg	1000 + 50kcal/kg trên 10	1000 + 50ml/kg trên 10
>20 kg	1500 + 20kcal/kg trên 20	1500 + 20ml/kg trên 20

TÍNH KHẢU PHẢN

Phân bố năng lượng cho các bộ phận trong máy

- ✓ Bộ phận : 30%
- ✓ Bộ phận : 35%
- ✓ Bộ phận : 25%
- ✓ Bộ phận : 10%

Phân bố các chất

ña lồing sinh năng lồing

✓ Treu nhuu : $G-P-L = 50 - 15 - 35$

✓ Treu lòn : $G-P-L = 55 - 15 - 30$

✓ Ngöøi lòn: $G-P-L = 60 - 15 - 25$

Phân bố các chất lượng khoáng năng lượng

- ✓ Ca : 600–1000mg/ngày
- ✓ Nước : 2000–2500ml/ngày
- ✓ Xơ : 30g/ngày

(169 SV)

BÁO CÁO SEMINAR

- 30 BÁO CÁO
- MỖI BC 20 phút (không thảo luận)
- Các nhóm nộp lại bài BC và bài viết (bài viết không quá 5 trang A4)
- Thầy Cô trực tiếp chấm báo cáo
- Các nhóm gọi lại nhận xét theo 4 mức:
A: Xuất sắc, B: Khá,
C: Tạm được, D: Chưa thỏa đáng

THI TRẮC NGHIỆM

(Nội dung thi: những vấn đề đã trao đổi trên GĐ)
TRỪ ĐIỂM: